

kategorije proznog narodnog pesništva

karl fon sidov (c. w. v. sydow)

NAUČNA SISTEMATIZACIJA

Pravilno shvatanje različitih kategorija tradicija, njihovih uslova života i zakonitosti isto je toliko neophodno za uspešno istraživanje ovih fenomena kao što je nužan dobro izrađen sistem, na primer, za zoologiju i botaniku. Zamislimo, na primer, da obe ove nauke još nisu zasnovane, ali su upravo otkrivene i to tako da su fizičari ili hemičari u toku svojih istraživanja naišli na područje organskog života pa su i na tom području morali da urade ovaj ili onaj eksperiment. Odmah bi se primetilo da je nemoguće doći do trajnih rezultata istraživanja bez naknadnih pregleda i jedne temeljne izrade prirodnih biljnih i životinjskih sistema tako da se rodovi i vrste međusobno precizno razgraniče i povežu sa svojim prirodnim familijama, populacijama, rodovima i klasama. Bez pouzdane podele na klase ne mogu se, naime, učiniti važećim ostale naučne postavke na području životinjskog i biljnog sveta i to zato što su anatomija i fiziologija, biljna i životinjska geografija, procesi razmnožavanja i širenja itd. potpuno različiti za različite klase i populacije, rodove i vrste. Sve to isto tako važi i za područje narodne tradicije. Različite vrste tradicija podležu potpuno različitim zakonitostima, pa je bez poznavanja sistema prenošenja tradicije, uzajmnih odnosa i nejednakih uslova života različitih kategorija itd. nemoguće doći do pouzdanih naučnih rezultata. Mnogi naučni promašaji koji su dugo vremena onemogućavali napredak istraživanja načinjeni su upravo usled nedostatka uvida u razne kategorije i usled nesposobnosti da se one precizno razgraniče.

PRIPOVETKA I PREDANJE

Već su braća Grim ustanovili razliku na području priča, posebno između pripovetke i predanja. Dok *predanje* označava kratko saopštenje koje narod smatra istinitim, a koje je često lokalizovano i vezano za poznate ličnosti, pod terminom *pripovetka* podrazumevaju se često duge priče koje narod smatra izmišljenim i koje koristi isključivo za zabavu. Iako se ovakva definicija tih pojmova ne može smatrati naučno zasnovanom, datim opisom se ipak dobija jasna razlika između ove dve grupe. Doduše, ponekad nismo sigurni pri povlačenju granica pogotovu što su ovako izneta obeležja sama po sebi ponešto neodređena i nesigurna; ali se i pored toga u većini slučajeva materijal lako može svrstati na ovu ili onu stranu. Međutim, pri detaljnijem istraživanju nailazimo na činjenicu da se do jednog preciznijeg i metodski čistog razgraničenja može doći samo ako obe grupe podelimo na podgrupe, nakon čega se postojeći kriteriji i stare granice ne mogu više održati.

Ovde moram ukratko da se osvrnem na pokušaj Andre Jolesa (*Einfache Formen – Jednostavni oblici*, Halle, 1929) da definiše neke pojmove koji pripadaju ovoj oblasti. Pri pokušaju da odredi sadržinu pojma *Marchen* on mu ne daje tako širok obim kao braća Grim, već ga ograničava na ono što Anti Arne (Antti Aarne) (*Verzeichnis der Marchentypen (Pregled tipova pripovedaka*, Helsinki, 1910) naziva *prave pripovetke* ili *bajke*. Ovome se ne bi imalo šta prigovoriti, pogotovu zato što se pri spomenu reči *Marchen* pred očima zaista javlja takva vrsta pripovetke. Problematičan je, međutim, Jolesov pokušaj rasvetljavanja pojma *Sage* (Švedski: *sagen*, danski: *Sagn*) i to stoga što se on pri tom oslanja na leksičke priručnike namesto na s predanja. On sa pravom negoduje u odnosu na ono što se navodi u Grimovom *Rečniku*, zato što se u njemu meša značenje te reči sa određivanjem pojma, a značenje se fiksira na čistu negativnu definiciju da je predanje nešto čemu »nedostaje istorijska potvrda«, dok sama reč u svakodnevnoj upotrebi ima izrazito pozitivan sadržaj. Jole-

sova rasprava, međutim, počiva na jednoj velikoj pogrešci. On je u jednom engleskom rečniku našao reč *Saga* u njenom prvobitnom značenju »srednjovekovna islandska porodična priča«, pored ovog značenja navedeno je i sekundarno značenje, tj. da je to priča koja stvarno ili verovatno ima sličnosti sa islandskom kažom (Sagom, čemu je dodato »incorrect uses« u odnosu na značenje koje toj reči daju braća Grim. Engleski rečnik potpuno ispravno u poslednjem navodu upotrebu reči *Saga* beleži kao nekorektnu; međutim, činjenica da se u tom rečniku pomoću izraza »*Saga*« objašnjava sama reč »*Saga*« predstavlja potpuni nedostatak sopstvene i korektnosti davanja objašnjenja o pojmu *Sage* u engleskom jeziku. U očajničkom pokušaju traženja mogućnosti za opisivanje značenja ove reči u tom rečniku sasvim se nekorektno ponekad koristi reč *Legende* kao i u francuskom jeziku, u kome takode ne postoji poseban izraz za pojam predanje, a delimično se koristi i sama reč *Saga*.

Mada Joles uvida da je upotreba reči *Saga* u engleskom jeziku potpuno nekorektna, i on sam se ipak služi tom reči da bi odredio sadržaj pojma »*Saga*«. Nakon toga što konstatuje da je »struktura islandske sage uslovljena pojmom porodice«, tu tvrdnju prenosi i na predanje uopšte: »Postoji jedno zanimanje duha u kome se svet izgrađuje kao porodica, u tom kontekstu se svet tumači u svoj svojoj sveukupnosti prema pojmovima plemena, porekla i krvnog srodstva... to je svet na koji mislimo kad upotrebljavamo reč *Sage*. Taj svet, i samo taj svet, želimo od sada obeležavati nazivom *Sage*. Ovaj Jolesov postupak moram okarakterisati kao netačan. I to stoga što je osnovno značenje reči *Sage* (predanje) »ono što se kazuje«, na osnovu čega se i razvilo posebno značenje: »ono što narod kazuje o ranijim događajima ili uopšte o svemu onome što je za narod od interesa.« U samo jednom veoma malom broju takvih priča radi se o porodičnim odnosima; kod reči predanje, odnosno *sagen* treba ostati kod onog značenja koje je tim rečima dao Grim, a koje je najčešće u Nemačkoj i Skandinaviji. Što se pri ispitivanju značenja ove reči stiglo do Islanda, gde reč *Saga* ima jedno specifično značenje koje je nastalo na osnovu tamošnjeg pesništva *saga*, toliko svojevrsnog i neuporedivog sa bilo čim u svetskoj literaturi, ne opravdava pokušaj da se sadržaj ovog posebnog pojma prenese na nemački pojam *Sage*, odnosno *sagen* koji ovakvo značenje nikada nisu imali i nedopustivo je odbaciti značenje koje ta reč odavno ima. Ako ipak hoćemo posebno da opišemo tradiciju koja kao glavni sadržaj ima za cilj porodicu, onda to ne možemo postići samo upotrebom reči *Sage*, koja već ima svoje posebno značenje, nego na primer rečju »porodična *saga*«.

Jolesova oštroumnost i veoma podsticajna razmatranja o jednostavnim oblicima imaju taj nedostatak što počivaju na malom izboru materijala umesto na jednom sveobuhvatnom pregledu. Njegovo prevrednovanje reči *Sage* ne možemo, naravno, prihvatiti, međutim njegov postupak ipak počiva na činjenici da je ustaljeno značenje te reči bilo isuviše neodređeno, pa se zbog toga u naučne svrhe nije moglo koristiti. Crte koje se obično navode kao karakteristične za predanje (*Sage*) u odnosu na pripovetku (*Marchen*) – da su predanja često vezana za jednu određenu osobu ili mesto – pokazuju se pri bližem sagledavanju kao bezvredne karakteristike. Jednoj veoma velikoj grupi predanja, i to upravo onoj koja je u najvećoj meri umetnički razrađena, nedostaje po pravilu nominacija lica i mesta, ukoliko to nije proizvoljno ubačeno radi podsticanja interesovanja ali i u pripovetkama se javljaju slični momenti. Značenje predanja za narodno verovanje ne možemo osporiti, ali verovanje u zbiivanje predanja je često samo poluverovanje, a jasno je da mesto priče u naučnom sistemu ne sme da počiva na tome da li se u nju veruje ili ne. Pitanje verovanja u sadržaj priče ne može se prema tome smatrati ozbiljnim razlogom za povlačenje granice između predanja i pripovetke. Nakon toga jedva da nam preostaje nešto što bi nam omogućilo ustanovljavanje razlika, osim tvrdnje da se pripovetka priča radi zabave, a predanje radi pouke, što je takode loše razgraničavanje, pogotovu što se različite grupe pripovedaka takode pričaju – kao i predanja – radi pouke, a, s druge strane, opet, mnoga predanja prvenstveno radi zabave. Zato, kao što moramo veliku grupu narodnog pesništva – koju obično nazivamo pripovetkama – da podelimo na njene prirodne podgrupe, to isto moramo učiniti i sa onima koje nazivamo predanjima. Tek manje grupe možemo razložno međusobno porediti i međusobno jasno razgraničiti (...).

Područje predanja znatno je manje ispitano od pripovedaka, možda zbog njihovog manjeg internacionalnog značaja. Stoga se reč predanje (*Sage*) koristi u tako širokom značenju da je ona konačno više obuhvatala od onoga što bi se

moglo nazvati pesništvo naroda. Jasno je da se ovde moraju povući i oštrije granice nego što je to do sada bio slučaj.

Pre svega, od predanja treba odvojiti jedno područje koje sa njim, doduše, ima doživljajima. srodnost, ali ne poseduje ni pesnički karakter niti predstavlja tradiciju: a to su priče ljudi o sopstvenim, čisto ličnim doživljajima. Ove priče iznose sopstvena sećanja, pa ču ih zbog toga nazvati *memoratima*. Naravno da takav memorat može da primi jake uticaje predanja koja govore o sličnim događajima, ali tu nema tradicije sve dok sadržaj ostaje ograničen na onoga zapamtiti ga je doživio. Memorat zaslužuje veliku pažnju kao primer za ono što je narod doživljavao, šta je smatrao da treba čistiti i šta istaći i kako je to doživljeno shvatio. Mnogi memorati mogu da postanu tradicija na taj način što ih drugi mogu smatrati dovoljno interesantnim za dalje prenošenje. Pri tom po pravilu oni podležu snažnim stilskim izmenama zbog izostavljanja onoga što se kazivaču čini manje *predanje uspomenu a može doći i do izmene sadržaja u skladu sa važećim predstavama. Na taj način nekadašnji memorat prelazi u predanje uspomenu (Etinnerungssage, minnessagen)*, međutim, granicu je često veoma teško povući.

Deo tradicije, koji se, doduše, računa u predanju, koja ne sadrži ništa poetsko, već pripada znanju naroda, nazvao bih *kratkim saopštenjem* (Chroninkotizen): to su razna sećanja iznesena u formi tvrdjenja. Takve notice mogu da se odnose na ličnosti, porodice, naselja i oblasti, kao i na kulturu i slično. One se ne retko spajaju sa predanjima na različite načine i igraju izvesnu ulogu u tradiciji.

Ono što se, međutim, pod rečju predanje podrazumeva jesu kratke jednoepizodne priče u čijoj pozadini se, doduše nalaze doživljaji i zapažanja; ali one nisu neposredno prostele iz njih, već iz predstava koje su nastale na osnovu njih, predstava koje su se u predanjima tako reći kristalizovale. U obliku koji su one poprimile nisu se mogle dogoditi, pre su se oformile na osnovu sposobnosti naroda da fabulira, a koji je pokušao da materiju predanja uobliči, objasni i pokaže o čemu se tu zapravo radi. Ranije sam takvu vrstu predanja nazvao *predanja svedočanstva (Zaugensagen, vittnessagner)*; ali pošto ona i po svojoj gradnji i po nameni liče na neke fabule (*Fabeln*), sigurno je bolje da im se da drugi naziv. Predlažem naziv *fabulat (Fabulat)*, koji ne predstavlja samo dobar kontrast prema memoratu već kao internacionalni naziv odgovara svakom jeziku.

Najbogatiju i najinteresantniju grupu fabulata čine *fabulati verovanja (Glubensfabulate)*, koji se naslanjaju na narodno verovanje i koji ga na različite načine očigledno prikazuju, na primer u odnosu na natprirodna bića, tajne snage itd. Ovakve tvorevine nalaze se svuda, ali je rasprostranjenost pojedinih fabulata, između ostalog, zavisna i od postojanja verovanja na kojem se fabulat zasniva. Pojedini fabulati mogu da se prenesu sa jednog bića na drugo i to tako da se u istom tipu fabulata u različitim krajevima priča jednom o jednoj šumskoj vili (*skogsfru*) ali i o vodenom biću ili nekom divu. Pošto se ovi fabulati verovanja u stvarnosti nisu mogli dogoditi, već su potpuno izmišljeni, u njihovu tipičnu sadržinu prvobitno nisu ulazila imena lica i naselja, ona često izostaju. Ali, zbog polaganja prava na istinu, javlja se težnja da se zbog verodostojnosti sadržine ubace imena poznatih ličnosti i mesta. često se javljaju i drugi *motivi kriterija (Kriteriumsmotive)*, i to tako što se ukazuje na venčanu krunu ili fabulata, koji su oduzeti od demona, a sada se nalaze u crkvi. Ovakvi motivi samo naizgled ukazuju na etiološku namenu fabulata, njih treba shvatiti, kao i imena, kao motive kriterija koji treba da osiguraju verodostojnost priče. Fabulati verovanja se poglavito tad pričaju kada verovanje, koje oni hoće da osvetle treba pojačati i kada se hoće ukazati na opasnost koja preta ako se na primer, prekorače izvesni tabui. Narod veruje u fabulate, ali je ovo verovanje zbog mnogih fabulata samo poluverovanje: kaže se da je to tako, ali se baš ne može sigurno znati da li stvari zaista tako stoje. Često je neki fabulat tako šaljiv da se sigurno ne očekuje ozbiljnost pri prihvatanju njegove sadržine. Kada se jednom počne sa pričanjem fabulata, često se dešava da se u zamahu pričanja smenjuje jedan fabulat sa drugim. To se obično dešava kod fabulata o duhovima. U praksi fabulati verovanja u velikoj meri liče na šaljive priče, dok su svojim sadržajem verovanja srodnija parabolama, prema kojima ne može da se povuče granica; sem ako prihvatimo da su fabulati više nacionalni, a parabole više ljudski uslovljene. Čak i veliki broj kratkih šaljivih pripovedaka koje Arne naziva pripovetkama o glupom vragu, pripadaju tipičnim fabulatima, čija je humorističnost, doduše, važnija od njihovog sadržaja verovanja.

Šaljivoj priči blizak je veliki broj *fabulata o pojedinim ličnostima (Personenfabulate)*. To i jesu u suštini šaljive

priče, iako govore o imenovanim poznatim ličnostima ili se njima pripisuju. Ponekad srećemo i ozbiljne fabulate o ličnostima. Takvi fabulati o ličnostima čine često čitave cikluse fabulata (Til Ojlenšpigel – Till Eulenspiegel). Međutim, teško je povući granicu između fabulata o ličnostima i predanja sećanja na pojedine ličnosti.

Medu predanjima se nalazi jedna velika grupa etioloških koje sam nazvao *predanjima o poreklu (Ursprungssagen, upphovssagner)*. Mnoga od njih su tako opširna i epski oformljena da se u suštini mogu uvrstiti u fabulate. Ja bih, međutim, predanja o poreklu podelio u dve grupe i to prema tome da li imaju oblik izveštaja ili tvrdnje.

Prva se mogu prikladno nazvati *aicionfabulati (Aitionfabulat)* dok oni koji se javljaju u obliku tvrdnji jesu *kauzalne fikcije*, o čemu će još biti reči. U aicionfabulatu etiološki element može da se javi na veoma različit način. Često je teško odrediti koliko je on ishodišan ili kasnije dodat. Medu aicionfabulatima zaslužuju *etiološke basne* ili, kako ih Denhard naziva, *predanja o prirodi (Naturesagen)*, posebnu pažnju. Neke od njih je Arne uvrstio u rubriku *priča o životinjama (Tiermarchen)*, iako je njihovo blisko srodstvo sa basnom očito. Nije lako reći da li je *»Ribarenje medveda«* (Aa 2) prvobitni aicionfabulat, što bi se moglo pretpostaviti, i da su varijante u kojima se namesto medveda javlja *»vuk«* sekundarne, ili je etiološki momenat naknadno ušao u sadržinu, nakon što je vuk zamenjen medvedom. Karl Kron se priklanja prvom shvatanju, dok sam ja sklon da prihvatim drugo. U drugim aicionfabulatima stvar je jednostavnija, jer celina počiva na različitim tumačenjima životinjskih glasova. Čak se i ovde može razgraničiti pravi aicionfabulat (podražavajući fabulat – *Nachahmungs (harm) Fabulaten*) sa sadržajem izveštavanja i čistog oblika tvrdnje, *Imitata (Imitat)*.

Kao i pripovetke, tako se i predanja mogu podeliti na jedno i višeepizodne. Forme koje smo do sada obradivali su tipično jednoepizodne. U višeepizodne pripada *porodično predanje (Familiensage)*. Ono je opštepoznato po islandskoj porodičnoj sagi, koja je, međutim, literarnog porekla. Ali u Skandinaviji se mogu naći i narodske porodične sage, višeepizodni izveštaji o jednom celom rodu, u kojima se opisuje koleno po koleno, ili one o ličnostima čija se biografija iznosi. Takve porodične sage počivaju na sećanjima stvarnih događaja; da bi se sage stvorile potrebno je da jedan kraj zna da priča o čudnovatoj sudbini cenjenih rodova koje ne treba zaboraviti, jer je porodična saga uvek vezana za jedan kraj, imanja i ljude u tom kraju. Sem toga, u tom kraju moraju da se nadu pogodni nosioci tradicije ili upravo stvaraoći tradicije, koji sa interesovanjem istražuju sadašnjost i prošlost i koji poseduju dar da sve to ujedine u celinu i o tome pričaju. Porodična saga, naime, nije samo nepovezana zbirka sećanja, već osmišljena kompozicija sa određenim ciljem, izrasla iz ispitane i ujednačene građe sećanja: to su gla-

sine i nagadanja, uspomene i zapažanja, predanja o ličnostima i čitavi ciklusi i genealogije, zapisana akta i slično. Na pričanju ovih porodičnih saga naišao sam u jednoj crkvenoj igri u Blekingu, gde je u toku svečanosti verziran kazivač prisutnima pričao porodičnu sagu. U Norveškoj je zapisano mnoštvo porodičnih saga, a Knut Listol je probleme porodične sage na uzoran način obradio u svoja dva dela: »Norske Ettesogor« (Kristiania, 1922) i »Upphavet til den islandske Ettesaga« (Oslo, 1929). Porodična saga, dakle, vodi otprilike isti život kao i bajke, ali je uvek strogo ograničena na područje svoga nastanka i nikada se ne priča deci radi zabave. Prirodno je da ćemo porodične sage naći i u drugim neskandinavskim zemljama; to što one tamo nisu zapisane, kao što je to slučaj sa severnim zemljama, počiva na činjenici da se tamo istraživači nisu interesovali za stvari koje nemaju jače izraženu fantaziju, a sadržaj im je život seljaka. Za internacionalni naziv ovakvih narodnih porodičnih saga predložio bih *hronikat* (*Chronikat*).

Višeepizodne su i *junačke sage* (*Heldensage*) koje, stoga što polazu pravo na istinitost kazivanja, treba da se uvrste u predanja i u porodične sage; međutim, zbog svoje sadržine, poprimile su one drugačiji karakter i organizaciju pričanja. Dok porodična saga želi da zadovolji radoznalost slušalaca vezanu za sopstveni život i zavičaj i porodični život seljaka, a fabulat teži da pruži neophodnu pouku, ukoliko ne preteže čisto zabavni elemenat, junačka saga hoće da podstakne osećanja divljenja i ljubavi za junaka koji služi kao svetli uzor, ta osećanja treba da ostanu trajna kod slušaoca. Zato ona nije mogla proisteći iz starih predanja, ona ima živa sećanja u svojoj pozadini, sećanja koja su, doduše, protkana raznovrsnim fantastičnim dodacima koji potiču iz predanja i pripovedaka, mitova i legendi, ili iz imaginacije samog pričaoa. Dodavanja i prekranja su utoliko veća ukoliko se junačka saga u vremenu i prostoru više udaljuje od svog ishodišta.

Po svojoj kompoziciji junačka saga odstupa od porodične sage i to stoga što, zbog orijentisanosti na osećanja, ne pretenduje da u potpunosti prikaže životni put junaka, već se sa posebnom pažnjom zadržava na onim epizodama u životu junaka koje su više od drugih pogodna da pokrenu osećanja slušalaca. Stoga se ono lako može podeliti na kratke sekvence koje svaka za sebe čine jednu celinu. Ove celine se lepo pretvaraju u vezane forme, što delimično doprinosi tome da junačka saga živi, pošto joj vezana forma omogućava veći ugled i cenu, a istovremeno predstavlja korisno pomoćno sredstvo za pamćenje. Neki delovi, međutim, zadržavaju prozni oblik i služe za dopunjavanje i objašnjavanje ostaloga. Ali vezana forma nije uvek neophodna. U Irskoj je celokupno junačko pesništvo prvobitno bilo u prozi, a u islandskoj porodičnoj sagi često nailazimo na dodatne delove koje možemo okarakterisati kao junačke sage. U manje razduženim oblicima junačka saga predstavlja često samo ciklus predanja koja su međusobno povezana jedino ličnošću junaka. Junačka i porodična saga koja, usled gubljenja aktivnih nosilaca pričalaca, počinje da se raspada, što se lako može dogoditi usled jakih kulturnih preobražaja, raspada se na svoje delove koji tada i dalje mogu da žive kao predanja sećanja ili fabulati.

1 U originalu ovog podnaslova stoji *Marchen und Sage*. Upravo ovakva »polarizacija usmenih pripovedačkih oblika na dvije središnje skupine Marchen i Sage potječe iz doba njemačkog romantizma i pripisuje se braći Grim«. To se, poznatom rečenicom: »Bajka je više poetična, a predaja historična«, u zbirci *Deutsche Sagen*, nesumnjivo i kaže (M. Bošković – Stulli, *Narodna predaja – volkssage – kamen spoticanja u podjeli vrsta usmene proze*, u knj. »Usmena književnost kao umjetnost riječi«, Zagreb, 1975, 121). Iz ovoga bi se dalo zaključiti da kod nas pod *Marchen* treba podrazumjevati bajku, a pod *Sage* – predanje. Problem, međutim, ovim ni izdaleka nije rešen.

Pojam *Marchen* (*Volksmarchen*), analogno braći Grim, zaista mnogi istraživači poistovećuju sa bajkom. Ali, on ima i znatno širi opseg, odnosno znači isto što i *Folk-tale*, *Conte populaire*, *narodna skazka*, što približno odgovara našem *narodna pripovetka* i prema Aarne – Thompsonovom katalogu obuhvata narodne priče od br. 300 do 1100 (M. Bošković – Stulli, *Bajka*, u knj. »Usmena književnost nekad i danas«, Beograd, 1983, 117). Drugim rečima iako je *Marchen* merilo za bajku, njome se označava i svaka »prava pripovetka«. Zato se prilikom prevodenja samo iz konteksta da ispitati šta određeni autor pod datim pojmom podrazumeva. A K.V.F. Sidov se u ovom tekstu, pre svega, bavio najglobalnijom podelom, odnosno narodnim pripovetkama i predanjima.

Ipak, ni sa drugim pomenutim, pojmom, *Sage*, kod nas predanje, nije se ponekad lakše snaći. Dileme u ovom tekstu iskrsavaju tamo gde se njegov autor bavi znatno užom kategorijom *Sage*, posebno skandinavskih porodičnih saga, pa je u tom slučaju datu reč neophodno prevoditi onako kao što je kod nas i uobičajeno i adekvatno, *porodična saga* (prim. prev.)

2 Termin preuzet od M. Bošković – Stulli, *Narodna predaja*, ... 125.

(prim. prev.)

Pod naslovom: *Kategorien der Prosa – Volksdichtung* ovaj tekst je objavljen u knjizi istog autora: »Selected Papers on Folklore«, Copenhagen, 1948, 60–88. Ovde su prevedeni delovi koji se odnose na predanje.

sa nemačkog:
Pavica MRAZOVIC

o morfologiji predanja i njegovom katalogiziranju

oldrih sirovatka

Dosadašnji rezultati katalogiziranja usmene proze – zahvaljujući opsežnim radovima i postignutim iskustvima poznatih istraživača u poslednjim desetlećima – daju dovoljno pretpostavki za širu i obuhvatniju obradu čitave problematike u internacionalnim okvirima. Oni postavljaju, pred nas, problem međunarodnog kataloga predanja. Ne mali problemi, koji uvek iznova iskrsavaju, još uvek ostaju otvorenima i željnim rešenja: kako u pogledu tehničkih i organizatorskih poslova, tako i s obzirom na metodološka i teorijska pitanja. Dolazi se do zaključka da katalogiziranje predanja predstavlja potpuno drukčiji i, u nekom pogledu, teži zadatak od katalogiziranja bajki.

U čemu leže posebnost i teškoća tog zadatka? Pre svega, možda u tome što narodno predanje ne poseduje onaj markantni, izraziti internacionalni karakter kao što je to slučaj sa bajkom. U većoj meri nego na narodne bajke, na narodno će predanje uticati etnički, nacionalni i regionalni fenomeni. Time je otežano i istraživanje zajedničke osnove za registrovanje fonda predanja različitih zemalja i regija. Dosadašnji katalogi i diskusije o katalogiziranju predanja otvorili su, istovremeno, i pitanje o tome kako fond predanja jedne zemlje ili pojedinih tematskih grupa urediti i sistematizovati; prema motivima, prema tipovima ili prema temama? Mehaničko prenošenje principa popisa tipova bajki jedva da je moguće; većinom je svaki od autora kataloga predanja rešavao problem nejedinstveno, čak i u okviru vlastitoga kataloga. Tako, na primer, *Sinnighe* potpuno paralelno stavlja jedno uz drugo brojeve koji označavaju motiv, tip ili temu; slično čini i *Simonsuuri* koji opisuje tradiciju predanja i po tipovima i po motivima. Ukratko, može se reći da teškoće u katalogiziranju predanja leže u strukturi predanja.

Poljski istraživač folklor Julijan Kžiżanovski ističe da je najbolja polazna tačka u traganju kako sistematizovati bajke upravo morfologija bajke; ovo mutatis mutandis važi i za predanje. Ako utvrdimo osnove sistematizacije predanja i njihovog katalogiziranja, ili ako želimo da preciziramo ovu sistematizaciju, tada se moramo pozabaviti morfologijom predanja, pre svega, analizom oblika, motiva i tipova predanja, pojasniti pojedine epske zakonitosti i sve to primeniti na čin katalogiziranja. Pri tom treba imati na umu da katalogiziranje predstavlja krajnji čin jednoga u najvećoj meri teorijskog rada.

Luc Rerih piše, u svojoj raspravi o predanju, da predanja posmatramo, tj. opisujemo samo kao konglomerat različitih formi bez epskih zakonitosti i zbog toga su sve morfološke analize besplodne. Drugi istraživači manje govore o relativnoj bezoblikovnosti predanja. Na takvim se shvatanjima demonstrira kako predanje može da u svojoj komplikovanoj i raznorodnoj prirodi vodi do analize oblika.

Najpre pokušajmo da odgovorimo na sledeće pitanje: u kojim sve pojavnim oblicima predanje živi? Pored komplikovanih formi prenose se i sasvim jednostavni oblici; pored umetnički bogatih pojava – i primitivne, pored tradicionalnih – i sasvim individualne priče.

Sledeći bajku, i predanja su sa relativno čvrstim sižeom. Predanja najčešće poseduju jednostavniju radnju od bajki, ali ovi tipovi predanja – slično kao i tipovi bajki – menjaju se i proširuju od mesta do mesta, od jedne zemlje do druge, iz prošlosti do naših dana i ostaju relativno stabilni. Samo se pojedini elementi, koji su sa morfološkog stanovišta sekundarni, u njima menjaju: mesto posmatranja, figure, vreme i inventar. Međutim, kompozicioni skelet izostrava ukrućenost kao trajnu osnovu i pojedinačni motivi čvrsto ostaju povezani na svojim mestima. Njihove varijante i verzije obrazuju genetičke familije. U osnovi, oni bivaju objektivno (is)pričani. Ukratko, oni su kanonizovani, tradicionalni, internacionalni, objektivni. Fabulat, priča predanja, lutajuće predanje (migratory legend), pravo predanje (ordinary legend) – takvim terminima opisuju ovaj